

การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา ของรัฐในประเทศไทย*

The Development of an Educational Quality Assurance System for the Bilingual Public Schools in Thailand

รุจิรา แสงกรด¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษา (1) สภาพปัจจุบันประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย (2) พัฒนาและนำเสนอระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา และ (3) ศึกษาผลการทดลองใช้และผลการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย ประชากรได้แก่ โรงเรียนรัฐบาลที่จัดการเรียนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการพุทธศักราช 2544 เป็นภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 156 โรงเรียน ผู้ตอบแบบสอบถามเป็น ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงานโครงการ ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการผู้ปกครองเครือข่ายโรงเรียนรัฐบาลที่จัดการเรียนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการพุทธศักราช 2544 เป็นภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในประเทศไทย จำนวน 156 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวม 780 คน การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา ผู้วิจัยนำผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน มาจัดทำร่างระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาให้การสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 12 คนและการประชุมเชิงผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คนโดยอาศัยฉันทามติ ตรวจสอบและรับรองร่างระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนสองภาษา มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติ ผลการทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา พบว่า คะแนนระดับการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา ผลการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: โรงเรียนสองภาษา, การประกันคุณภาพ, ประเทศไทย

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

E-mail: <http://ruchira-madame.blogspot.com/>

*ส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ปีการศึกษา 2553

อาจารย์ที่ปรึกษา: ดร. ดิเรก พรสีมา

Abstract

This paper reports on the study done with the state of educational quality assurance system in public bilingual schools in Thailand. It aimed to develop and propose an educational quality assurance system for public bilingual schools in Thailand and to study the results of a trial system in terms of propriety, feasibility, congruity and utility. The study subjects were 156 public bilingual schools in Thailand. The 780 respondents were administrators, co-EP teachers, teachers, parents, and school committee members. A research design was adopted from the results of the existing internal quality assurance system framework. Focus group discussion by 12 implementers of public bilingual schools and connoisseurs model of assessment by 15 experts were used to approve the system by consensus. The results revealed that in practice, the educational quality assurance system of public bilingual schools was totally at a high level; the practice in quality assessment process was also at a high level. Statistical t-test was applied to evaluate the differences between pre-implementation and post-implementation systems. The post-implementation of educational quality assurance system in Satreewithaya 2 school was at a higher level than the post implementation; the progress owed to having experienced practicing the system in the pre-implementation. The results of propriety, feasibility, congruity and utility of educational quality assurance system for public bilingual schools were at high levels.

Keywords: Public bilingual schools, educational quality assurance, Thailand

ความนำ

ภาษาอังกฤษ มีบทบาทสำคัญในสังคมเศรษฐกิจยุคฐานความรู้ ซึ่งมีโลกาภิวัตน์ขับเคลื่อนควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคมนาคม สื่อสาร ระหว่างประเทศซึ่งเป็นไปอย่างกว้างขวาง และรวดเร็ว มากขึ้น การมีความรู้ความสามารถ และทักษะ ด้านภาษาอังกฤษจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายที่จะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยการจัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบ โรงเรียนสองภาษา ถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่กระทรวง ศึกษาธิการ มอบหมายให้โรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความสามารถ พิเศษในด้านภาษาให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ โดยเปิดสอน ในโรงเรียนที่มีความพร้อมและมีศักยภาพ เพียงพอในทุกด้าน โรงเรียนสองภาษาเป็นโรงเรียนที่จัด

การเรียนการสอนตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อเพื่อพัฒนา ศักยภาพด้านความรู้ความสามารถและทักษะทางภาษา ของผู้เรียน มี 2 แบบ คือ English Program (EP) และ Mini English Program (MEP)

คณะกรรมการติดตามประเมินผลคุณภาพ การศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (อังกถึงใน สุรชัย เทียนขาว, 2548) ได้รายงานสรุปเกี่ยวกับการติดตามผลโรงเรียนที่เปิดสอน หลักสูตร English Program พบว่า โรงเรียนมีปัญหาในการ จัดการเรียนการสอนอยู่มาก ได้แก่ ผู้สอนมีคุณภาพต่ำ สื่อไม่สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรที่กระทรวง ศึกษาธิการกำหนด เป็นต้น ผู้รับบริการเกิดความไม่มั่นใจ ในประสิทธิภาพและคุณภาพของการจัดการศึกษา หาก พิจารณาค่าใช้จ่ายในโครงการดังกล่าวจะเห็นว่าผู้เรียน ต้องจ่ายค่าเล่าเรียนสูง และผู้ปกครองคาดหวังสูงมาก จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โครงการโรงเรียน

สองภาษาของรัฐ ประสบปัญหาต่างๆ ดังกล่าว และยังไม่เป็นที่มั่นใจในมาตรฐานของโครงการ อีกทั้งค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองนักเรียนในโครงการต้องใช้การลงทุนสูงกว่าปกติ ประมาณ 20,000-35,000 บาทต่อภาคเรียน หากไม่มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาอย่างมีมาตรฐาน ก็นับว่าเป็นการสูญเสียทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากถือเป็นปัญหาทางสังคมและการศึกษาที่ต้องหาวิธีแก้ไขโดยเร็ว การตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาทุกแห่ง ซึ่งดำเนินการโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. นั้น เป็นการประเมินผลการจัดการศึกษาโดยทั่วไป คำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ (สมศ., 2549) และเมื่อพิจารณามาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน: ทั้งประถมและมัธยมศึกษา พบว่าเป็นมาตรฐานการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งมิได้มีลักษณะเฉพาะสำหรับการตรวจสอบประเมินโรงเรียนสองภาษาซึ่งมีความแตกต่างจากสถานศึกษาปกติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐที่เปิดดำเนินการตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนาและนำเสนอระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้และผลการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงาน ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกรรมการผู้ปกครองเครือข่ายโรงเรียนรัฐบาลที่จัดการเรียนตามหลักสูตรกระทรวง ศึกษาธิการ พุทธศักราช 2544 เป็นภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในประเทศไทย จำนวน 156 โรงเรียน โรงเรียนละ 5 คน รวม 780 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย เป็นการศึกษาเฉพาะระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรในระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ศึกษา ตัวแปรต้นได้แก่ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา ประกอบด้วย การควบคุมคุณภาพ การศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการศึกษาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนสองภาษา

ขอบเขตด้านระยะเวลา ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย เป็นข้อมูลที่ดำเนินการในปีการศึกษา 2550-2552

วิธีดำเนินการวิจัย

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบผสม (mixed method research) ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน และวิธีดำเนินการวิจัย คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและศึกษาสภาพปัจจุบันของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย เพื่อจัดทำร่างระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย โดยใช้กระบวนการวิจัยคือ

1.1 การวิจัยเอกสาร (documentary research)

1.2 การวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research)

1.3 การใช้วิธีพหุกรณีศึกษา (multi-case study) ด้วยการศึกษารายโรงเรียนสองภาษาที่เป็นโรงเรียนประสานงานโรงเรียนในโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ จำนวน 4 ศูนย์

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและนำเสนอระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย โดยนำร่างระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นมาดำเนินการ ดังนี้

2.1 การประชุมสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียนสองภาษา ผู้ประสานงานโครงการ ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและกรรมการผู้ปกครองเครือข่าย เพื่อพิจารณาหาฉันทามติของร่างระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย จำนวน 12 คน

2.2 การประชุมอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เพื่อตรวจสอบและรับรองร่างระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทยในเชิงลึก จำนวน 15 คน

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และตรวจสอบระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย ในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของระบบฯ โดยดำเนินการดังนี้

3.1 การทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา ที่โรงเรียนสตรีวิทยา 2 กรุงเทพมหานคร

3.2 การตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษา โดยการใช้แบบสอบถามเพื่อถามในกลุ่มตัวอย่างในวงกว้างคือผู้บริหารการศึกษาศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาครู และผู้เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงานโครงการ ครู กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กรรมการผู้ปกครองเครือข่ายโรงเรียนรัฐบาลที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2544 เป็นภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีจำนวน 156 โรงเรียนจากทั่วประเทศ และเลือกกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียน โรงเรียนละ 5 คนโดยวิธีจับฉลาก ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 780 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และโรงเรียนสองภาษา

2. กำหนดกรอบความคิดจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2

3. กำหนดนิยามคำศัพท์จากกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกับหัวข้อการวิจัย และตัวแปรต้น ตัวแปรตาม เพื่อใช้เป็นกรอบหรือแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

4. จัดทำตารางวิเคราะห์คุณลักษณะ หรือพฤติกรรมบ่งชี้ของคำศัพท์สำคัญ ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม เพื่อนำมาเป็นกรอบในการเขียนข้อกระทง (Items) ของเครื่องมือ

5. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item-objective congruence-- IOC) ซึ่งมีเกณฑ์ในการเลือกข้อกระทงคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป นำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น (reliability)

6. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสองภาษาของรัฐที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient alpha) ของครอนบาค (cronbach)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการในปีการศึกษา 2550-2552 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ทำหนังสือติดต่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ไปยังหน่วยงานพื้นที่การศึกษาวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลในแต่ละระยะของการวิจัย

2. ผู้วิจัยได้ติดตามผล และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสมตามที่ระบุไว้ในแต่ละขั้นตอนของโครงการ รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างที่ระบุ กลุ่มตัวอย่างการทดลองใช้ระบบ การประเมินผล และการจัดกลุ่มสนทนาของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์เอกสาร (documentary analysis) โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ และบันทึกการสนทนาใช้วิธีการตีความสร้างข้อสรุปโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจับประเด็นสำคัญโดยใช้ประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย

3. ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และแบบประเมิน ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติภาคบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ การหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าร้อยละ (percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ตามลักษณะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และตัวแปรที่ศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย พบว่าสภาพปัจจุบันของระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย มีระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับระบบประกันคุณภาพการศึกษาด้านการควบคุม การตรวจสอบและการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ($\bar{X}=3.82$)

ผลการทดลองใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย พบว่าคะแนนระดับการปฏิบัติงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาให้ผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนสองภาษาที่ได้จากการทำแบบสอบถามก่อนทดลอง (pretest) และหลังทดลอง (posttest) การใช้ระบบ มีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติหลังทดลองใช้ระบบ ($\bar{X}=4.40$) สูงกว่าค่าเฉลี่ยการปฏิบัติก่อนการทดลองใช้ระบบ ($\bar{X}=3.34$) ผลการทดสอบค่า t-test มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนพัฒนาการของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ร้อยละ 63.86 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลของระบบประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทยเท่ากับ 0.64

ผลการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องและความเป็นประโยชน์ของระบบประกันคุณภาพการศึกษาของรัฐในประเทศไทย มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. โรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย ควรนำระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปศึกษาและทดลองใช้เป็นแนวทางในการบริหาร การศึกษาอย่างมีคุณภาพ

2. โรงเรียนสองภาษาของรัฐในประเทศไทย ควรใช้มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ เกณฑ์คุณภาพด้าน ผู้ประสานงาน ผู้สอน (ชาวไทย) ผู้สอน (ชาวต่างชาติ) เพื่อพิจารณารับบุคคลเข้าร่วมปฏิบัติงานในโรงเรียน สองภาษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหรือเปรียบเทียบมาตรฐาน การศึกษา ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ในการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนสองภาษาแบบ EP MEP และ IP ที่ความแตกต่างกันในด้านการจัดการศึกษา

2. ควรนำแนวคิดการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพการศึกษาไปทดลองใช้กับโรงเรียนรูปแบบอื่นๆ เพื่อให้เกิดนวัตกรรมในการบริหารการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

สุรชัย เทียนขาว. (2548). *การประเมินความต้องการบริการการศึกษานอกระบบของแรงงานภาคเกษตรกรโดยใช้ เทคนิคการประเมินสภาวะชนบทแบบมีส่วนร่วม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิต, มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *ระบบการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

